

1.2.2016

Jorma K. Laiho

Samuel Strengellin seikkailut Norjassa ja muita varhaisia suvun vaiheita.

Vuonna 2005 julkaistun sukukirjamme ilmestymisen jälkeen on löytynyt runsaasti lisäaineistoa, joka täydentää erityisesti suvun varhaisia vaiheita Kuopion seudulla. Nimismies Olofin vaiheita valaisevat löytyneet tiedot Iisalmen käräjiltä helmikuulta 1689, mikrofilmirulla Es 2005, sekä samaa asiaa koskevat tiedot Kuopion kihlakunnan talvikäräjillä helmikuussa 1696, mikrofilmirulla Es 2007. Kuopion talvikäräjillä 1696 Olof on jo nimismies, mutta 1689 vielä renki luutnantti Gustav Lorenz von Birkenholzin talossa. Von Birkenholz myös mainitsee Olofin olleen renkinä seudulla vasta pari vuotta, hänen sukunimensä oli tuolloin vielä Finberg ja hän oli kotoisin Ruotsin Strängnäsistä. Tästä voimme päätellä, että Olof on tullut Kuopion seudulle vasta 1680-luvun puolivälissä. Mitkä tapahtumat tähän johtivat, niitä emme vielä tiedä. Nuoret miehet ovat olleet aina seikkailunhaluisia ja Ruotsi-Suomen suurvalta-aikoina tuo oli varmaan tavallista. Tätä voi ehkä selvittää tutkimalla hänen isäntänsä von Birkenholzin tai oikeastaan von Birkholzin liikkeitä. Useissa aikaisemmissa sukumme tarinoissa on väitetty Olofin pojan Samuelin syntyneen jo 1682, jossain toisissa teksteissä taas 1688. Tiedossani ei ole, mihin ne perustuvat, mutta todennäköisiä ne eivät minun mielestäni ole edes Iisalmen käräjien tapahtumien perusteella. Niissähän Olofia syytellään salavuoteudesta, avioliitosta tai lapsista ei ole mitään mainintaa, vaan käräjillä esiintynyt renki Olof on todisteiden mukaan perheetön. Käräjillä häntä kehoitettiin menemään naimisiin piika Elinan kanssa, jonka kanssa oli syytteessä salavuoteudesta.

Von Birkenholzista löytyy jonkin verran tietoja. Ruotsin aateliskalenterin mukaan kyseessä on vanha Brandenburgilainen, nyt jo sammunut suku. Ruotsi-Suomeen suku tuli 1500/1600-luvun taitteessa ja asui mm. Yläneellä. Suvun jäsenet olivat enimmäkseen sotilaita. Gustav Lorenz oli syntynyt 1662 ja oli myöhemmin mm. Uudenmaan Rykmentin majoitusmestarina. Vänrikki hänestä oli tullut 28.11.1679 ja luutnantti 4.3.1684. Tarkemmat vaiheet ovat vielä selvittämättä, mutta von Birkholz komennettiin todennäköisesti Uudenmaan rykmentistä Savoona järjestelemään Savon jalkaväkeä, jonka ruotujako uudistettiin 1695. Uudenmaan rykmentti taisteli jo 1676 Ruotsissa Skånen sodassa ja osallistui Lundin taisteluun 4.12.1676. Olisiko mahdollista, että Olof Finberg olisi noihin aikoihin lähtenyt von Birkholzin mukaan ja kulkeutunut Uudenmaan rykmentin mukana Suomeen ja lopulta Savoona? Von Birkholz siirtyi sittemmin vuonna 1695 Kuopion komppaniaan. Birkholz yleni kapteeniksi 23.12.1702 ja lopulta hän jäi Riian taistelussa vangiksi. Sieltä hän vapautui 1711 ja asui lopun aikaa Tukholmassa.

Aikaisemmin on valiteltu, että Olofin toimista nimismiehenä ja pitäjänkirjurina on niukasti tietoja, perheestä vielä vähemmän. Lapsista on kuitenkin löydetty merkintöjä kirkonkirjoissa. Jotain muutakin on toki löytynyt. Yhteenotto Gustaf Liliuksen kanssa 8.3.1694 on selostettu jopa sukukirjassa. Lukemalla tarkemmin esimerkiksi Saloheimon Savon historiaa löytyy hieman lisää, käräjien pöytäkirjoja tutkimalla vielä enemmän. Esimerkiksi talvikäräjille 1709 Kuopion pitäjänkirjuri Olof oli koonnut joukon syytöksiä kapteeni Ganschouta, luutnantti Lampeenia, vääpeli Gottmania ja lippumies Kristoffer Leimania vastaan. Näitä Savon kaksikasjalkaväen miehiä vastaan Kuopion pitäjän itäosien talonpojat tekivät valituksia. (Suuri Pohjansota. Iso Viha ja Suomalaiset, Matti J. Kankaanpää, s. 280). Olof oli kovasti kansanmiesten puolella mielivaltaisista kruunun edustajia vastaan. Olof oli myös avainasemassa Kuopion kappalaista valittaessa.

On myös ihmetelty, mihin Olofin perhe katosi Kuopiosta. Todennäköisesti ei mihinkään, mutta perhe saattoi pahastikin kärsiä venäläisten hallinnosta. Asioiden ymmärtämiseksi kannattaa tutkia tuolloin riehunutta Suurta Pohjan sotaa. Olof oli joidenkin merkintöjen mukaan Kuopion nimismiehenä ainakin vuodesta 1692 vuoteen 1706 ja Kuopion pitäjänkirjurina 1696–1723. Savon historian mukaan vuodesta 1703 olisi kuitenkin jo ollut muita, joten nimismieskaudessa on vielä hiukan ristiriitaa. Olof joutui kuitenkin toimimaan epävakaissa oloissa 1714 kesästä alkaen, Ison Vihan aikana isäntinä Savossa olivat venäläiset. Olavinlinna antautui 27.7.1714 venäläisille joukoille ja rippeet vetäytyivät juuri Savoan. Sotaväki pyrki hajaantumaa kotiseuduilleen. Samoisiin aikoihin 27.7.1714 Lounais-Suomessa hävittiin Riilahden suuri meritaistelu. Taistelun muistoksi Venäjän laivastossa on vielä tänäkin päivänä aina yksi ”Gangut” eli Hanko-niminen alus. Suomi oli lähes kokonaan venäläisten käsissä. Maaliskuussa 1715 venäläiset olivat jo polttaneet Oulun, Kajaani oli vielä suomalaisten käsissä. 24.2.1716 Kajaanikin oli valloitettu, väki sieltä joutui Siperiaan ja linna räjäytettiin. Rauniot ovat edelleen nähtävissä. Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu kuitenkin jäivät sodan loppuun asti ei-kenenkään maaksi. Maahan jääneet Ruotsin virkamiehet olivat ahtaalla ja jotkut, varsinkin papit ja aateliset, pakenivat jopa Ruotsiin. Venäläiset aiheuttivat ongelmia etenkin etelämpänä ja Pohjanmaalla. Rusthollit ja ruodut joutuivat luovuttamaan Venäjän armeijalle noin 2000 miestä. Nämä päätyivät lopulta taistelemaan Persian rajalle, takaisin palasi vain 400.

Ruotsi-Suomen ydinjoukot, mukana tietenkin runsaasti suomalaisia, kuten Savon rykmentti, vetäytyivät siis Tornion kautta Ruotsiin. Näissä joukoissa oli nyt mukana nimismies Olofin poika Samuel. Samuel Ohlsson Srenghäll esiintyy ensimmäisen kerran Suomen puolen katselmuksluettelossa 6.9.1712 Raussilassa. Raussila sijaitsee Elimäellä. Samuelin sijoitus oli Savon rykmentissä Pieksämäen komppanian esikunnassa 1. rumpalina. Toisena rumpalina oli Johan Utriain. Rumpaleina oli usein nuoria poikia, rumpali ei suinkaan päristellyt pelkkää marssimusiikkia, vaan antoi myös erilaisia hyökkäys-, perääntymis- ja hälytysmerkkejä.

Seuraava merkintä Samuelista löytyy sitten Vallentunasta Ruotsin puolelta 23.10.1716, jonne armeija vetäytyi ja jossa Armfeldt kokoili joukkoja. Tuttujen rumpalien lisäksi muusikkojen joukkoon on ilmestynyt nyt myös piipari Niells Tuofwin. Komppaniaa johti tässä vaiheessa kapteeni Abraham Falck. Kuningas Kaarle XII sai ajatuksen 1718 hyökätä nyt Norjaan. Armfeldtin joukkojen tehtävä oli valloittaa Norja hyökkäämällä Trondheimiin pääjoukon hyökätessä etelästä nykyisen Oslon suuntaan. Kuuluisan onnetoman Trondheimin retken jälkeen syksyllä 1718 ja talvella 1719 oli seuraava katselmus syksyllä 1719. Käytössäni ei ole kuin ote vuoden 1719 katselmuksesta, mutta tutkitaanpa ensin paria myöhempää katselmusta. Ennen Uudenkaupungin rauhaa 30.8.1721 ja joukkojen kotiuttamista ja siirtoa Suomeen joukot olivat sijoitettuna Gävleen. Gävlessä oli katselmuks 15.9.1720 ja 21.9.1721. Näissä katselmuksluetteloissa Samuel on nyt Pieksämäen kirkonkylän ruotusotamies n:o 65. Näissä luetteloissa on ilmoitettu myös Samuelin ikä ja palvelusaika. Esimerkiksi vuoden 1720 katselmuksessa Samuelin ikä on 24 vuotta ja palvelusaika 10 vuotta. Tästä päätellen Samuel olisi liittynyt rumpalipoikana joukkoihin 1710 ja olisi syntynyt 1696, ei aikaisemmin. Rumpalikaverinsa Johan Utriain näkyy myös luetteloissa ollen nyt sotamies n:o 42, ikää 26 vuotta ja 9 palvelusvuotta. Samuel on merkitty naimattomaksi, Johan oli jo ehtinyt avioon. Viimeisin merkintä armeijan rullissa on Samuelista katselmuksessa Pieksämäellä 17.6.1735. Hän oli nyt sotilaana n:o 88, Walkiamäki, mutta ero oli jo myönnetty 20.5.1734. Ainakaan katselmuksluetteloitten perusteella Samuel ei ole voinut syntyä 1680-luvulla, onkohan numeroiden koukeroita joku tulkinnut väärin?

Tuossa välissä oli kuitenkin tapahtunut paljon. Tutkimalla tarkkaan katselmusta 28.10.1719, joka pidettiin Ångermanlandin Säbrossa, saamme Samuelista runsaasti lisävihjeitä. Armfeldtin joukkojen kuuluisalla epäonnistuneella Norjan retkellä Samuel ei suinkaan ollut enää rumpali. Samuel oli katselmuspöytäkirjan mukaan ylennetty rumpalista rivisotilaaksi kirkonkylän ruotuun n:o 65 23.10.1717, jolloin hän oli näiden dokumenttien mukaan jo 21 vuotias. Katselmusrullan mukaan hän on ollut Norjassa vankina vuodesta 1718 ja menettänyt kaikki varusteensa. Edelleen katselmusrullan mukaan hänet on komennettu Suomeen 27.8.1719 majuri Enbergin mukaan. Palaan myöhemmin tähän Enbergin joukkoon, mutta Savon rykmentti oli antanut Samuelille runsaasti uusia varusteita, musketti, bajonetti, asianmukaiset muut aseiden varusteet, päähineen eli karpuusin, hansikkaat, nahkatakki, nahkahousut ja paidan.

Mutta mitä Samuelille sitten tapahtui Norjassa? Olen vuosikaudet tätä ihmetellyt ja koittanut päätellä. Karoliineja on tutkittu runsaasti Ruotsissa, onpa siellä oikein asialle vihkiytynyt seurakin. Internetin kehittyminen on kuitenkin helpottanut valtavasti suku- ja historiatutkimusta. Monet lähteet ovat visusti Ruotsin tai Norjan arkistojen kätöksissä, vain osa on mikrofilmattu myös kansallisarkistoon. Ruotsi on lähellä, mutta arkistojen penkominen ottaa aikaa. Sysäyksen omalle tutkimiselleni aiheutti sattumalta Turun Akateemisen kirjakaupan ruotsinkielisten historiakirjojen pöydältä ostamani Anders Hanssonin ”Armfeldts Karoliner” vuodelta 2003. Sitten törmäsin netissä Väinö Holopaisen tutkimussivuihin ruotusotilaista. Luin myös läpi harvat Suurta Pohjansotaa käsittelevät teokset. Varsinainen aarreaitta oli lopulta Matti Kankaanpään Suuri Pohjansota, Iso Viha ja Suomalaiset vuodelta 2001.

Eryyisesti Armfeldtin joukkojen Norjan retki ja kuningas Kaarle XII kuolemaan päätynyt yritys valloittaa Trondheim on tutkimisen arvoinen. Yli 10.000 miehen ja 6800 hevosen sekä eväänä kuljetetun yli 1000 naudan raahaaminen 1718 syksyllä yli tunturien nykyisen Åren tienoilta Duvedista Levangerin vuonon rantaan oli aikamoinen operaatio. Nimenomaan joukkojen huolto oli ongelmallista. Joukot saatiin lopulta 1.9. siirrettyä nykyisen Verdalenin tienoille norjalaisilta vallattuihin Steinin ja Skånesin kenttälinoituksiin. Sieltä käännyttiin etelään kohti Trondheimia, mutta etenemisessä tuli ongelmia. Tiet olivat todella kehnot, maasto kaikin puolin vaikeaa, huollossa oli ongelmia ja lopulta alkoi jatkuvat sateet. Norjalaiset kenraalimajuri Vincent Budden johdolla olivat alivoimaisina asemissaan Stjördalin joen suulla. Syyskuun puolivälissä Ruotsin joukot olivat joella, mutta joki tulvi, pioneereilta meni menojaan ja muonakin loppui. Joukot päättivät palata takaisin ja yrittää toista reittiä. Koko armeija vetäytyi takaisin Verdalenin alueelle.

Armeija yritti kuninkaan käskystä käyttäytyä siististi ja muonaa yritettiin ostaa paikallisilta huoltoreitin Ruotsista ollessa epävarma. Armeijan ja hevosten ruokkiminen ei kuitenkaan ollut helppoa. Huoltoreitti Ruotsista Norjaan oli paksun lumen takia vaikeakulkuinen. Niinpä Savon rykmentin päällikkö eversti Stiernschantz päätti 3.10. yrittää noutaa lisää muonaa Levangerin vuonossa olevasta suuresta Ytterön saaresta, jossa oli hyvät pellot ja muutama maatila. Joukoilla oli ongelmia jo lähtiessä. Taistelukelpoisia miehiä, joukossa Pieksämäen komppania ja Samuel, oli jäljellä noin 300, mutta veneitä ei tahtonut löytyä. Norjalaiset olivat vieneet veneet tai piilottaneet ne. Lopulta saatiin riittävästi veneitä ja joukot soutivat saareen.

Tästä muonanhakureissusta on mainintoja sekä Hanssonin että Kankaanpään kirjoissa. Kesällä 2015 selailin taas aikani kuluksi vanhoja muistiinpanojani ja yritin löytää netistäkin jotain uutta. Vanhaa aineistoa syötetään koko aika lisää verkkoon. Virittämällä erilaisia hakusanoja löysinkin lopulta aivan uuden mielenkiintoisen lähteen. Norjan joukoissa

palvellut kapteeni Johan Wilhelm Kløver oli pitänyt sotaretkistään päiväkirjaa ja 1718 sodan säilyneet tarinat oli julkaistu tanskalaisessa aikakauslehdessä ”Ny Minerva” Kööpenhaminassa vuonna 1806, tietenkin tanskaksi. Tämä tarina norjalaisilla reunamerkinnoilla löytyi Kløver-suvun norjalaisilta sivuilta. Tarinassa on myös hyvin tarkka kuvaus Ytterön muonanhakureissulta. Tarinan sanantarkka kääntäminen ei onnistu omalla vanhan tanskan ymmärryksellä, mutta yritän tässä kertoa oleelliset seikat.

Kapteeni Kløver kuvaa ensin norjalaisten joukkojen asemia 15.9.1718. Samaan aikaan vihollinen siis huseerasi Störjälänissa, Skognissa ja Verdälänissa. Joukot yrittivät kerätä heinää, viljaa, karjaa ja muita elintarvikkeita. Lopulta alue oli niin kaluttu, että eversti Stiernschantz joukkoineen söuti Ytterön saarelle hankkiakseen lisää muonaa. Kløver puhuu 600 miehestä, mutta muut lähteet vain 300 miehestä, joka lienee oikeampi. Samaan aikaan norjalaisten komentaja kenraalimajuri Budde sai vihiä ruotsalaisten aikeista ja niinpä majuri P. Lund, kapteenit Veinigel ja Lossius, muu päällystö ja 200 valittua sotilasta lähtivät veneillä Trondheimista saarelle. Norjalaiset etenivät hyvinä merenkulkijoina vuonon luoteislaitaa koukaten pitkän kapean saaren luoteispuolelle. Eversti Stiernschantz oli kerännyt muonaa saarelta jo kolme päivää ja oli parhaillaan saaren pohjoisosassa pappilassa. Samalla hän näki jotain epätavallista merellä ja kysyi rovasti Peter Lethiltä, mitä ihmettä nuo ovat tuolla merellä. Pastori vastasi, että en minä vaan tiedä, luulen, että nuo ovat vain luotoja, jotka näin kesällä vuoroveden aikaan tulevat näkyviin. Samalla eversti äkkäsi, mistä on kyse ja ärjähti: eivät ne mitään hiton luotoja ole, ne ovat juutteja (tanskalaisia, jotka taistelivat norjalaisten kanssa). Eversti ryntäsi ulos pappilasta ja komensi rumpalin hälyttämään joukot kasaan. Väki oli kuitenkin ympäri pitkää saarta ja eversti sai vain osan joukosta kasaan ja söuti kiireesti saaren itärannalla olevalla veneellään mantereelle Skogn linnoitukseen. Eversti tehosti söututahtia vielä miekallaan. Sotapäiväkirjan mukaan tämä tapahtui 7.10.

Saareen jäivät kapteeni Falck, kapteeni Tourno, vänrikki, adjutantti, välskäri, joitain aliupseereja sekä 64 miestä. Tämä everstin hylkäämä joukko ei ollut enää kovin tappelunhaluinen ja laukaustakaan ei ammuttu. Kun norjalaiset saapuivat veneiden luo, joukon rumpali huusi: ”Skjutan inte, käre Herra, gif os Qvarter” eli älkää ampuko, armon herra, antakaa meille kortteeri. Huutaja ei siis ollut kuitenkaan Samuel, joka oli jo ruotusotamies. Antautuminen sujui nopeasti, upseerit luovuttivat miekkansa ja miehistökin aseensa, samoin arvotavarat ja mukana ollut muonan ostoon tarkoitettu sotakassa. Kapteeni Falck luovutti myös tupakkavehkeensä ja kellon. Osa saaren etelälaidalla olleista sutureista oli kuitenkin ottanut hatkat heti rummunpärimän kuullessaan ja pääsivät karkuun. Vangittua joukkoa kohdeltiin erittäin hyvin. Norjalaiset upseerit ilmoittivat olevansa herrasmiehiä. Trondheimissa joukko majoitettiin sitten raatihuoneelle. Upseereille tarjottiin hyvää ruokaa, viiniä ja olutta ja miehistöäkin kohdeltiin hyvin. Muutaman päivän levon jälkeen vangit vietiin sitten rannikon saarille. Vankilaa ei tarvittu, pakeneminen ainakin saarilta oli jokseenkin mahdotonta. Sijoituspaikkoina mainitaan Hitran iso saari sekä Nordmöre. Joukosta mainitaan erikseen, että miehistö oli suomalaisia eikä osannut ruotsia. Samuelista emme tiedä, olihan isä Olof tullut Ruotsista. Kapteeni Falck oli kuulemma mukava mies ja puhui hyvää saksaa, kapteeni Tourno oli sen sijaan synkkä ja juro, vanhanaikainen upseeri. Kapteeni Tourno saattaa olla Juvan komppanian Törne.

Armfeldt oli raivoissaan tapahtumasta. Eversti Stiernschantz oli paennut paniikissa vain pienen norjalaisjoukon edessä ja menettänyt kassan ja kerätyt muonat sekä kaikkiaan lähes 80 miestä. Stiernschantz oli kai muutenkin Armfeldtin

kanssa huonoissa väleissä. Sodan jälkeen 1724 hän vaihtoikin puolta ja teki uuden uran Venäjän joukoissa Persian rajalla ollen lopulta Astaran kuvernööri.

Ytterön saarelaisten kohtalo oli myös karu. Jotta ruotsalaiset eivät myöhemminkään olisi päässeet hyödyntämään keräämiään muonavarvoja, Norjan armeija vei Trondheimiin puolet kerätystä varastosta, toisen puolen he pitivät itsellään. Lopuksi saari miehitettiin 600 sotilaalla. Sodan jälkeen tehdyissä jälkiselvityksissä norjalaisten aiheuttamat tuhot arvioitiin 1313 riikintaalariksi, mutta ruotsalaisten eli vihollisen vain 1041 taaleria.

Vangiksi jääneet joukot elelivät siis tulevan talven Norjassa. He tekivät varmaan ahkerasti rengin töitä ja säästyivät muuta joukkoa kohdanneista kärsimyksistä tulevan talven paluumarsilla Ruotsiin. Tuntureille tuupertui yli 3000 soturia. Katastrofista on paljon tarinoita. Norjaan vangiksi jääneet palasivat Suomeen eri lähteiden mukaan noin vuoden päästä. Sven Hedinin kirjan mukaan vankien vaihto olisi tapahtunut 13.9. ruotsalaisen kalenteri n mukaan. Samuelin osalta seikkailut eivät suinkaan vielä päättyneet, vaan kuten katselmuksessa syksyllä 1719 on todettu, hänet oli komennettu majuri Enbergin mukana Suomeen elokuun lopulla, joka ei ihan täsmää edellä olevaan vankien vaihtoon. Vankien vaihdon selvitys on vielä kesken.

Enbergistä ja monesta muusta sotasankarista on yksityiskohtaisia kuvauksia jo 1953 julkaistussa Lauri Kujalan tutkielmassa Pohjanmaan puolustus Suuren Pohjan sodan aikana. Enberg johti ns. vapaakomppaniaa. Nämä olivat niitä kuuluisia sissiryhmiä, jotka pyrkivät häiritsemään venäläisiä. Kuuluisampia ovat Tapani Löfving ja Pietari Långström, joka sai surmansa Norjan reissulla. Ruotsin sotakollegio esitti hallitukselle 28.7.1719 että suomalaiset vapaakomppaniat saisivat toimia vielä vuoden ja niille myönnettiin 150 tynnyriä viljaa ja puolen vuoden palkka sekä aseistus ja varustus. Samoin tarkoitus oli saada Suomesta täydennysmiehiä Norjassa huvenneisiin joukkoihin. Majuri Enberg oli jo edellisenä vuonna touhunnut näissä puuhissa Pohjanmaalla, joten hänet komennettiin sinne. Majuri Enberg sai mukaansa nuo varat ja varustuksen, mutta myös Armfeldtin joukoista muutaman upseerin ja muutamia kymmeniä miehiä, kuten juuri esi-isämme Samuel. Kemin, Iin, Pudasjärven, Oulun, Limingan, Siikajoen, Paltamon ja Sotkamon pitäjiin lähetettiin Enbergin pyynnöstä erityinen hallituksen julistus, jossa asukkaita kehoitettiin avustamaan komppaniaa. Tarkoitus oli myös muodostaa kahden viimeksi mainitun pitäjän asukkaista 150 miehen Kajaanin komppania. Savon prikaatin luutnantti Mikael Lunden sai kapteenin valtakirjan tämän joukon muodostamiseksi.

Enbergin joukko saapui Muhokselle marraskuussa ja pian paikkakunnalta kantautui Tukholmaan hälyttäviä viestejä. Joukosta oli enimmäkseen harmia. Enberg aiheutti häiriötä paikkakunnalla ja sai lisäksi ärsytettyä venäläiset terrorisoimaan aluetta. Enberg oli pikimmiten kutsuttava takaisin. Enbergin joukot touhuilivat tammikuussa venäläisiä vastaan huonolla menestyksellä Oulun suunnalla, siirtyivät lopulta Muhokselta Kajaanin suuntaan ja lopulta saivat poistumiskomennon Tukholmasta. Ainakin osa joukoista liikkeli kuitenkin koko kevään Pudasjärven, Kuusamon ja Kemijärven vaiheilla enemmän tai vähemmän ryöstellen. Eräissä venäläisissä lähteissä joukkojen mainitaan myös mellastaneen Vienan puolella Vuokkiniemessä. Huhtikuussa 1720 vapaakomppaniat vedettiin kauas länteen ja lopulta 10.5.1720 hallitus lakkautti vapaakomppaniat kollegion esityksen mukaan. Vapaakomppanioiden katselmus oli pidetty jo tätä ennen 18.3.1720 Kemissä.

Venäläisten kanssa saatiin lopulta aikaan rajarauha ja lopullinen rauha solmittiin sitten Uudessakaupungissa 30.8.1721. Samuel ja muut suomalaiset kotiutettiin ja Samuel palasi Pieksämäelle Walkeamäelle lähelle nykyistä Virtasalmea.

Walkeamäen kylä on nykyisinkin helposti löydettävissä, mutta tarkka sotilastorpan paikka on toistaiseksi selvittämättä. Tämän seutukunnan isojakokartat ja muu vanha kartta-aineisto ei ole vielä digitaalisessa muodossa, joten Samuelin myöhäisempien vaiheiden selvittely vaatisi maamittausarkistoissa istumista. Tuohon Norjan retkeen liittyen tarvittaisiin myös lisätutkimuksia. Tässä esittämäni on osittain epäsuoraa päättelyä, mutta esimerkiksi mahdollisuuksia jäädä Norjan reissulla vangiksi, ei montaa ole, Ytterön epäonnistunut muonanhakuyritys on näet melkein ainut joukkojen suora yhteenotto tuolla sotaretkellä. Taudit, kylmyys ja nälkä tappoivat eniten, Samuelilla oli tuuria kun hänen rumpalinvirkansa perinyt sotilaspoika päätti pyytää kortteeria.

Trondheimin sotaretkestä on kulunut 2018 tasan 300 vuotta. Tätä tasalukua tullaan varmasti muistelemaan ainakin Ruotsissa ja Norjassa juuri noilla tapahtumapaikoilla. Ytterön saareen on lauttayhteys ja se on kaunis, suosittu retkeilykohde. Kiinnostavaa olisi kulkea Samuelin reittejä ja samalla kunnioittaa karoliinien muistoa.

Kiinnostavia internet-sivuja

Kartta karoliinien Norjan retkestä

www.midtnorskknatur.no

Yleissivu Armfeldtin karoliineista 1718-19 kouluille

www.karoliner.com

Eräs merkittävä karoliini, Johan Henrik Frisenheim

www.frisenheim.se

Ären matkailuyrittäjä Joachim Nässilin sivut, ratsuretkiä yms.

www.midtnorskknatur.no

Norjalaisen Kløver-suvun sivuja, jossa selostus Suuresta Pohjan sodasta

www.kluwer.no

INTERREG EU-projekti Norjan ja Ruotsin välillä karoliinien silmälläpitäen vuotta 2018.

www.naboer.se

Norjan Tydalissa parillisina vuosina talvella järjestettävä ulkoilmaesitys (seuraava 2016)

www.karolinerspelet.no

Ruotsin karoliiniyhdistys, julkaisee tutkimuksia

www.karolinskaforbundet.se

Yleisesitys Savon sotaväestä

www.hannutaanio.lausas.org

Väinö Holopaisen Savon rykmentin sivut, katselmuksluettelot jne.

www.rajapuro.net

Paljon tietoa Ruotsin armeijoista eri aikakausina

www.algonet.se

Uudenmaan karoliinit, perinneyhdistys, sivut eivät ajan tasalla

www.karoliinit.fi

Kirjat:

Jussi T. Lappalainen: Sadan vuoden sotatie. Suomen sotilaat 1617–1721. SKS, Helsinki 2001

Anders Hansson: Armfeldts karoliner, Svensk militärhistoriskt Bibliotek, Stockholm, 2003

Matti J. Kankaanpää: Suuri Pohjansota, iso viha ja suomalaiset, T:mi Toiset Aijat, 2001

Lauri Kujala: Pohjanmaan puolustus Suuren Pohjan sodan aikana, Historiallisia tutkimuksia XXXIX,

Suomen historiallinen seura, Helsinki 1953

Svante Hedin: Armfeldts fälttåg mot Trondheim 1718-1719, Stockholm, 1986

Veijo Saloheimo: Savon Historia II:2, Savo suurvallan valjaissa 1617-1721, Savon säätiö, 2000

Geir Pollen: Armfeldts Arme, Historien om en katastrofe, Gyldendal, Norge, 2014

Kuvakaappaus www.karoliinit.fi

Armfeldts Karoliner - Följ med på en resa i karolinernas fotspår

An aerial view of a historical battle scene in a snowy landscape. The scene is framed by a blue sky and green hills. In the center, a group of soldiers in blue and yellow uniforms are engaged in combat. Some are on horseback, while others are on foot. A drum major is visible in the foreground, playing a drum. In the background, a large group of soldiers is marching across the snow. The scene is overlaid with a Google Earth interface, including a red line at the bottom and a logo for 'ARMFELDT'S KAROLINER' in the bottom right corner.

Image © 2013 Lantmäteriet/Metria
Image Landsat
© 2013 Cnes/Spot Image
Data SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO

9:29 / 11:57

Google earth

Kuvakaappaus www.karoliner.com